

tidigare förlöjligades, Erich Honecker främst bland dem.

TYSKLAND BILDADES UTAN VÄNSTERN

Men Gysi är också medveten om att Västtyskland var tvunget att göra sig av med DDR:s elit, trots att det hjälpte hans parti, för "det finns inget svårare i politiken än att inleda en kritiserad utveckling i vetskap om att man därigenom förhindrar en värre", i detta fall "ostalgin" och PDS:s framgång. Sällsynt är den politiker som talar så öppet om sig själv och sin roll.

Gregor Gysi älskas av väljarna men är villebråd för alla andra. Ingen tysk politiker har smädats och utsatts för så många personangrepp som han. När han inte kallas marxist av motståndarlägret kallas han opportunist av sina egna. Visserligen är hans ställning inom PDS oantastlig, men det faktum att han

accepterar någon form av marknads ekonomi och en tysk nationalstat passar inte vissa partikamrater. Särskilt de västtyska kommunister som sällat sig till PDS och gör partiet större skada än nytta kan inte förlika sig med tanken på att en kommunist kan finna något gott i Tyskland. Gysi observerar att nationsbildandet i Tyskland, till skillnad från exempelvis Italien, skedde från ovan och utan vänstern. Vänstern har därför alltid varit skeptisk mot den tyska nationen, och dess problem i efterkrigstyskland, skriver Gysi, är att den har accepterat att Hitler representerade Tyskland. Därför måste vänstern alltid vända sig mot Tyskland, om det så gäller att heja på motståndaren i en landskamp. Och detta är kontraproduktivt: "Så länge en del av den tyska vänstern kämpar... mot den tyska nationen kommer högerextremister och nationalister kunna ta allt nationellt. Vänstern kan...

bara nå framgång om den bevisar att den är ett bättre alternativ för och inte mot nationen."

För deras egen skull får vi hoppas att Tysklands vänsterfolk, västtyska kommunister och östtyska nostalgiker tillika, läser Gysis bok. Han kan, som titeln antyder, hjälpa dem att ta ett steg framåt, och det skulle faktiskt också hjälpa Tyskland. Och så uppfriskande och tankeväckande är Tysklands mest okonventionella politikernas uppteckningar att jag önskar den en plats under många julgranar i år.

Elisabeth Braw (elisabethbraw@aol.com) är frilansskribent.

BOKFAKTA

Författare: Gregor Gysi

Titel: Ein Blick zurück, ein Schritt nach vorn

Förlag: Hoffmann und Campe, 2001

NAZISMEN

Hitlers kamp mot brott

Av Klas Östman

Nazistregimen byggde upp stort folkligt stöd genom att ta hand om buset utan att bry sig om rättegångar och annat trams.

HUR KUNDE det hända? Det är det ständigt upprepade frågan om Hitlers förintelseläger.

Och om man betraktar Treblinka eller Sobibor som etablerade faktum, så att säga, blir de särdeles svårbegripliga. Hur, i Guds namn, kunde Tyskland på ett decennium gå från den problemtungda men ändå ganska normala Weimarstaten till detta?

På senare år har flera historiker försökt att rent konkret och var-

dagsnära kartlägga de olika stegen på vägen mot terrorstaten. I den nya standardbiografen över Hitler har Ian Kershaw framhävt att tyskarna gradvis vandes vid ett allt större mått av brutalitet. Treblinka kunde inte ha inrättats 1933, utan var möjligt först efter att det kollektiva samvetet dövat med storskaligt dödande av utvecklingsstörda samt övergreppen under det polska och sedan det ryska fälttåget.

Robert Gellately skildrar nu i Backing Hitler koncentrationslägren

och de andra delarna av förtrycksapparaten inom själva Tyskland, och vad mannen på gatan fick veta om dem. Bokens intressantaste parti är kanske det som behandlar uppbyggnadsfasen under 30-talet. Gellately redogör bland annat för vad som skrevs i nazisttidningen Völkischer Beobachter, som blev Tysklands största, och i den från början liberala Berliner Morgenpost.

Koncentrationslägren i Tyskland var inte riktigt samma sak som 40-talets förintelseläger i Polen. Ett koncentrationsläger var ett fångläger, en utbyggnad av fängelsesystemet, och de fångar som inte dog av brutal behandling kunde i princip förvänta sig att bli frisläppta någon gång. Men redan vid öppnandet av lägret i Dachau i mars 1933 offentliggjorde Berliner Morgenpost klart och tydligt att fångarna – till en början mest kommunister – sändes dit utan rättegång.

Det väckte inga protester i folkdjupet. Tvärtom, hävdar Gellately,

byggde naziregimens ökande popularitet under 30-talet just på att man visade "handlingskraft" och öppet redogjorde för åsidosättandet av alla hävdvunna rättsprinciper. Vanebrottslingar, arbetskygga (exempelvis zigenare), prostituerade, homosexuella och andra osunda element skulle hindras från att gömma sig bakom (judiskt) lagvrängeri och advokatyr. Trasket av kriminalitet, pornografi och andlig förorening skulle rensas upp utan att en massa

"Treblinka kunde inte ha inrättats 1933."

formalia stod hindrande i vägen.

Rättsstatens motto *nullum crimen sine lege*, inget brott utan en lag, förklarades ändrat till *nullum crimen sine poena*, inget brott utan ett straff,

en fras som snabbt plockades upp som slagord i pressen. Polisen, inte bara Gestapo utan också Kripo, kriminalpolisen, fick under 30-talet nästan gränslösa befogenheter. Det kunde räcka med att kriminalpolisen "ansåg" att någon var brottslig i största allmänhet för att vederbörande skulle spärras in på obestämd tid. Även detta var allmänt känt och populärt.

Backing Hitler understryker ett par viktiga lärdomar om vägen till totalitär diktatur. För det första att renhetssträvandena brukar ingå. Det gällde Kambodja (minns P O Enquists ord om att rensa upp i horhuset) och Kuba (grånade kamrater kan fortfarande framhäva att Castro åtminstone stängde Batistas kasinon och bordeller) likaväl som Tyskland. Vill man ha demokrati bör man också

vara beredd att tåla osunt leverne och allmän dekadens.

Den andra lärdomen är att ett starkt grundlagsskydd för den enskildes rättigheter är bättre för det öppna samhället än frasmakeri. Det finns de som vill värna den svenska demokratin med att tala om tolerans och samtidigt inskränker yttrandefriheten, exempelvis genom att utvidga lagen om hets mot folkgrupp till att omfatta allt större områden. Sådant är verkligen att sätta vargen till fåraherde.

Klas Östman (klas.ostman@telia.com) är redaktör för Svensk Tidskrift.

BOKFAKTA

Författare: Robert Gellately

Titel: Backing Hitler: Consent and Coercion in Nazi Germany

Förlag: Oxford University Press, 2001

STORBRITANNIEN

Mammig statschef brittisk imperiesymbol

Av Carl Johan Ljungberg

Mot sin vilja blev drottning Victoria den första riktigt offentliga brittiska kungligheten. Hon gav britterna en trygg gestalt att samlas kring under mer än 60 år av snabba förändringar.

SOM FÅ TIDER lockar den viktorianska, mellan 1839 och 1901. Där jagar detektiver råa mördare, söker vetenskapsmän utröna gorillans människolikhet, och frilägger teologer trons väsen. Allt med flit och fasta värden som röd tråd.

Från 1830-talet var England järnvägarnas, de nya industriernas och de excentriska bildningshjältarnas land. Till och med samhällets bris-

ter och ondska tycktes på sätt och vis uthärdliga, eftersom framstegstron bar genom svårigheterna.

Den stilla medelpunkten för allt detta var en undersätsig dam, inte särskilt intelligent eller märklig, vars lugna sätt gav nationen framtidstro. Med Queen Victoria: A personal history ger oss den produktive Christopher Hibbert, som det brukar heta, människan bakom myten.

Under Victorias dryga sextio år

på tronen reformerades engelsk politik, ekonomi och utbildningsväsen. Då steg ett – ännu delvis primitivt – land in i den moderna världen. Vi slipper gudskelov för nära inblickar i Victorias privatliv. Brev och dokument visar dock en ganska lynnig person, som ibland kunde bli närmast hysterisk. Drottningen besteg ju tronen som mycket ung, och på ett sätt förblev hon livet genom en tonåring vars starka bindning till den kloke maken, prins Albert, var den till en fadersgestalt.

Victoria sökte visa plikt känsla, disciplin och självkontroll. Ändå hade hon ofta svårt att leva upp till dessa drag, och visade även flyktimpulser. I tidens anda drömde hon sig bort, köpte i Skottland det murriga slottet Balmoral där hon fick leva ostörd. Om inte andra tryckt på hade hon kanske slutat som krävande ensling i stället för att bli den första riktigt offentliga brittiska kungligheten.

I Victorias barndom var ännu romantik på modet. Tillbaka till